

Raadsbrief

Eindrapportage Cultuureducatie met Kwaliteit 2017-2020 op basisscholen in Hillegom

---

aan:	de raad van de gemeente Hillegom
datum:	28 mei 2021
zaaknummer:	Z-21-177409
datum collegevergadering:	8 juni 2021
portefeuillehouder:	Karin Hoekstra
behandelend ambtenaar:	Carla Kappelhof
embargo:	☐

Inhoud mededeling

De Cultuureducatiegroep heeft een eindrapportage opgesteld over het programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK2) over de periode 2017 – 2020. Deze eindrapportage geeft u een goed beeld van de ontwikkelingen en de voortgang die de scholen de afgelopen vier jaar hebben gemaakt met het verankeren van cultuureducatie in het onderwijs.

Alle basisscholen in Hillegom hebben deelgenomen aan CmK2. Er zijn mooie stappen gezet binnen de ontwikkeltrajecten voor cultuureducatie. Daarnaast hebben de scholen ook deelgenomen aan de proeftuin Verwonder om de Hoek. De scholen zijn enthousiast over dit project en blij dat dit project wordt voortgezet binnen het nieuwe programma van CmK.

Door corona en de tijdelijke sluiting van de scholen heeft een aantal scholen andere keuzes moeten maken dan in eerste instantie het plan was. Hierdoor hebben scholen hun beoogde doelstellingen niet altijd allemaal kunnen behalen en hebben ze hier nog wat meer tijd voor nodig. Toch hebben vele scholen op meerdere manieren initiatief genomen om cultuuronderwijs vorm te geven, ook in deze onzekere tijden.

Het programma Cultuureducatie met Kwaliteit wordt voor de periode 2021 -2025 voortgezet, waaraan alle basisscholen in Hillegom weer deelnemen. In dit programma gaan de scholen ook weer deelnemen aan Verwonder om de Hoek.

Bijlagen:
Eindrapportage Cultuureducatie met Kwaliteit 2017 - 2020 basisscholen Hillegom

Cultuureducatie op de basisscholen in de gemeente Hillegom

Eindrapportage CmK 2017-2020

De afgelopen vier jaar werkten wij met veel enthousiasme met de scholen aan Cultuureducatie met Kwaliteit 2017-2020 (CmK 2). In deze rapportage vindt u een evaluatie van de doelstellingen van de ontwikkeltrajecten van de scholen binnen het project op basis van de niveau indicatoren. Met deze rapportage maken we de balans op voor de gehele periode 2017-2020. Allereerst geven we een samenvatting van de voortgang. Daarachter vindt u een verslag per school met de beoogde en behaalde doelen. De algemene informatie over het project Cultuureducatie met Kwaliteit hebben we aan het eind nogmaals bijgevoegd (vanaf pagina 19).

Deze rapportage is opgesteld aan de hand van de eindmeting die wij met de scholen hebben afgenomen. Om een goed beeld te krijgen van de ontwikkelingen die er op de scholen hebben plaatsgevonden, hebben wij de scholen bevraagd op dezelfde indicatoren als in de nulmeting die in 2017 werd afgenomen. De uitkomst van beide metingen plus een analyse van de behaalde resultaten ten opzicht van de beoogde doelen hebben we zo inzichtelijk mogelijk weergegeven in deze rapportage.

Samenvatting voortgang scholen in Hillegom

Alle basisscholen in Hillegom hebben deelgenomen aan het programma Cultuureducatie met Kwaliteit. Er zijn mooie stappen gezet binnen de ontwikkeltrajecten.

Door corona en de tijdelijke sluiting van de scholen heeft een aantal scholen andere keuzes moeten maken dan in eerste instantie het plan was. Hierdoor hebben scholen hun beoogde doelstellingen niet altijd allemaal kunnen behalen en hebben ze hier nog wat meer tijd voor nodig. Toch hebben vele scholen op meerdere manieren initiatief genomen om cultuuronderwijs toch vorm te geven, ook in deze onzekere tijden.

Daarnaast hebben de scholen in Hillegom deelgenomen aan de proeftuin Verwonder om de Hoek. De scholen zijn erg enthousiast over dit project en zijn blij dat dit een voortzetting gaat krijgen binnen de nieuwe periode Cultuureducatie met Kwaliteit.

Samenvatting per niveau indicator

Onderstaand is de voortgang van de scholen in Hillegom te lezen per indicator.

1. Visie:

0-meting 2017 in aantal

A	B	C	D
5	2	0	0

eindmeting 2020 in aantal

A	B	C	D
1	1	2	3

Van de 7 scholen, zijn 6 scholen bezig geweest met de visie op cultuur. 3 Scholen hebben de visie op cultuur vastgelegd in het schoolplan en het jaarplan. Onderzoek toont aan dat dit bijdraagt aan de borging van goed cultuuronderwijs. 2 Scholen zijn aan de afronding bezig van hun cultuur- en actieplan en zijn vooral nog bezig met zicht te krijgen op budget en begroting. 1 School is nog bezig om de visie uit te werken in een plan. 1 School heeft nog geen beschreven visie op cultuur.

Alle scholen hebben één of meerdere interne cultuurcoördinatoren, waarvan op 6 scholen 1 of meerdere gecertificeerd zijn.

2. Doorgaande leerlijn:

0-meting 2017 in aantal

A	B	C	D
3	3	1	0

eindmeting 2020 in aantal

A	B	C	D
1	2	4	0

Alle scholen hebben een cultuurlijn op maat en stemmen museumbezoek en andere externe activiteiten zoveel mogelijk af op de lessen/ thema's in de klas. De scholen nemen daarnaast deel aan het cultuurpakket Hillegom.

Vier scholen zijn al een stapje verder in een doorgaande lijn en werken veelal met een geïntegreerde methode waarbij de doelen op elkaar afgestemd worden en cultuur hier een duidelijk onderdeel van maakt.

3. Deskundigheidsbevordering:

0-meting 2017 in aantal

A	B	C	D
2	3	2	0

eindmeting 2020 in aantal

A	B	C	D
2	3	2	0

Op 3 scholen is er een visiebijeenkomst geweest om de visie op cultuur op te stellen. Van drie scholen hebben ics-ers de ics-cursus gevolgd.

2 Scholen hadden zich in de 0-meting op een B geschaald, maar komen hier in de eindmeting op terug aangezien er in de afgelopen jaren weinig tot geen teamtrainingen hebben plaatsgevonden op het gebied van cultuureducatie en door wisselingen in het team, vandaar dat die nu op een A staan.

Twee andere scholen die in de 0-meting op een A stonden hebben juist wel stappen ondernomen en zijn gegroeid naar een B. 1 School heeft de training procesgerichte didactiek gevolgd met het team.

4. Samenwerking met culturele omgeving:

0-meting 2017 in aantal

A	B	C	D
2	4	1	0

eindmeting 2020 in aantal

A	B	C	D
0	1	5	1

Alle scholen kennen het aanbod uit de omgeving goed en kijken hoe ze dit kunnen aansluiten bij hun lessen.

Eén school maakt vooral nog gebruik van het bestaande aanbod.

Vijf scholen leggen al steeds vaker een vraag neer bij een culturele instelling om passend aanbod te zoeken.

1 School gaat echt op zoek naar aansluiting door vragen te stellen aan culturele instellingen en lokale verenigingen, maar ook door samen met culturele aanbieders aanbod te ontwikkelen of mee te denken over mogelijk aanbod en aansluiting.

5. Kwaliteitservaring

0-meting 2017 in aantal

A	B	C	D
1	3	3	0

eindmeting 2020 in aantal

A	B	C	D
0	3	4	0

Deze indicator is in de loop van de CmK periode iets aangepast waarbij er onderscheid is gemaakt tussen gemiddeld bewust onbekwaam en gemiddeld bewust bekwaam wordend.

Een visiebijeenkomst is een eerste stap om meer inzicht te krijgen in de kunde en onkunde van de leerkrachten om van daaruit de kwaliteit van de lessen te verhogen.

Door het volgen van trainingen zou de kwaliteitservaring bij leerkrachten kunnen groeien.

6. Culturele ontwikkeling

0-meting 2017 in aantal

A	B	C	D
3	4	0	0

eindmeting 2020 in aantal

A	B	C	D
2	2	3	0

Als er bij cultuureducatie meer aandacht is voor het proces worden leerlingen eerder in staat gesteld aan hun culturele competenties te werken. Twee scholen zijn begonnen met competentiegericht werken. Leerkrachten moeten hierbij nog wel wennen aan deze manier van werken.

Drie scholen zijn hierbij al een stap verder. Leerkrachten besteden regelmatig aandacht aan het creërend vermogen van leerlingen en werken veel meer vanuit leervragen en het proces. Binnen de lessen is er aandacht voor reflectie.

7. Structureel muziekonderwijs

0-meting 2017 in aantal

A	B	C	D
4	2	1	0

eindmeting 2020 in aantal

A	B	C	D
4	3	0	0

Op vijf scholen was muziek geen ontwikkelpunt binnen het traject, maar hebben er toch stappen plaatsgevonden. Vier scholen hebben vanuit de muziekschool een aantal begeleidende lessen gekregen, hebben een leerlijn klaarliggen of een muziekmethode aangeschaft om te gaan implementeren, maar daar wordt op dit moment nog niet structureel muziekles gegeven.

Op drie scholen is er een methode geïmplementeerd die nu structureel door alle leerkrachten ingezet wordt.

8. Deskundigheidsbevordering muziek

0-meting 2017 in aantal

A	B	C	D
5	1	0	1

eindmeting 2020 in aantal

A	B	C	D
4	2	0	1

Op twee scholen zijn de muzieklessen door de lokale muziekschool bewust ingezet als co-teachingslessen om leerkrachten zelfvertrouwen te geven in het geven van muzieklessen.

Op 1 school geven de leerkrachten allemaal met veel zelfvertrouwen de muzieklessen. Er is veel expertise bij het team aanwezig.

9. Verbinding binnenschools en buitenschoolse muziekeducatie

0-meting 2017 in aantal

A	B	C	D
7	0	0	0

eindmeting 2020 in aantal

A	B	C	D
5	1	1	0

Op de meeste scholen is er nog geen verbinding tussen binnenschools en buitenschoolse muziekeducatie. 1 School wijst kinderen met regelmaat op de mogelijkheden voor muziekonderwijs, vooral vanuit de muziekschool.

Een andere school geeft aan dat binnen- buitenschoolse muziekeducatie een onderdeel was bij de pilot Verwonder om de hoek. De kans is groot dat dit komend jaar voortgezet zal gaan worden.

Stand van zaken basisscholen Hillegom

Daltonschool Hillegom

In onderstaande tabel is de 0-meting en de behaalde doelstelling af te lezen aan de hand van de niveau indicatoren. Per indicator volgt een toelichting.

KPI' s 2017									KPI' s 2020 behaalde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	A	A	C	C	B	B	A	A	C	C	B	C	C	B	B	B	B

- 1) **Visie:** de school heeft een visie. De icc-er is momenteel nog bezig met het actualiseren van het cultuurplan. Onder andere de begroting moet nog in het plan worden opgenomen en de lange termijn acties. Ondertussen zijn er wel al stappen gezet. Er is nog een leerkracht bijgekomen in de cultuurgroep die icc-taken op zich gaat nemen.
- 2) **Doorgaande leerlijn:** de school heeft een cultuurlijn op maat en neemt deel aan het Cultuurpakket Hillegom. Voor muziek wordt de methode 'Moet je doen' structureel gebruikt. Voor beeldende vorming is er een lijn in materiaal gebruik en vaardigheden. Ook wordt er via ateliers groepsdoorbroken gewerkt. Als Daltonschool zijn de doelen heel belangrijk er wordt vooral vanuit doelen gewerkt.
- 3) **Deskundigheidsbevordering:** de school gaat steeds meer naar het proces toe, dat is duidelijk te zien in de onderbouw. Dit past ook goed binnen het daltononderwijs. Binnen het traject zijn er nog geen teamtrainingen geweest.
- 4) **Samenwerking culturele omgeving:** De school is goed bekend met het culturele aanbod in de omgeving en stelt vragen aan instellingen op zoek naar aansluiting. De school heeft meegedacht bij het samenstellen van het Cultuurpakket. De Proeftuin Expeditie om de Hoek, is erg goed bevallen.
- 5) **Kwaliteitservaring:** de leerkrachten zijn gemiddeld bewust bekwaam wordend. Ook nieuwe leerkrachten zijn enthousiast, actief en stellen vragen. Zo is er ook meer lijn gebracht in de theatervoorstellingen per groep, hier zitten liedjes in, drama, decor maken. Er wordt gewerkt vanuit een thema en veel meer samen met de kinderen. Leerkrachten hebben vertrouwen om dit te doen en het is duidelijk waar en bij wie leerkrachten terecht kunnen als ze hulp nodig hebben.
- 6) **Culturele ontwikkeling:** aandacht voor het creërend vermogen zit tussen een B en een C in. Competentiegericht werken is iets wat past binnen het Daltononderwijs. Het proces staat echt wel centraal maar het is leerkracht afhankelijk of dit regelmatig of af en toe ingezet wordt.

- 7) **Structureel muziekonderwijs:** de muziekmethode Moet je Doen wordt structureel gebruikt. De leerkrachten hebben begeleiding gehad vanuit de muziekschool voor het implementatietraject. In alle klassen wordt muziek gegeven. Maar het blijft wel leerkracht afhankelijk.
- 8) **Deskundigheidsbevordering voor muziek:** er is deskundigheidsbevordering geweest vanuit de muziekschool voor Moet je Doen. Twee jaar geleden zijn ze nog een keer geweest. Leerkrachten die er nu werken, hebben allemaal deze co-teaching gehad door samen de lessen te geven. Indien er behoefte is, dan wordt dit nog een keer herhaald.
- 9) **Verbinding binnenschoolse en buitenschoolse muziekeducatie:** op dit moment wijst de school de leerlingen op mogelijkheden van buitenschoolse muziekeducatie vooral vanuit de muziekschool. Dit zou interessant kunnen zijn voor Verwonder om de Hoek .

KPI' s 2020 beoogde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
D	C	C	C	D	C	B	A	A

KPI' s 2020 behaalde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
C	C	B	C	C	B	B	B	B

Conclusie

De school heeft grote stappen gezet in het behalen van de beoogde doelen. Het plan ligt er en is grotendeels klaar. Er is draagvlak vanuit directie en leerkrachten en er zit veel creativiteit in het team. Als wens wilde de school kleinere ateliers opzetten. Dit is zeker gelukt maar door Corona stil komen te vallen. Zodra het weer kan, gaat de school dit weer oppakken. Ook is er opbouw en lijn in de groepsvoorstellingen gekomen, hier willen ze mee verder.

Advies CmK3

Voor de nieuwe periode zou de school kunnen denken aan een training procesgerichte didactiek om het proces meer onder de aandacht te krijgen. Maar ook aan het borgen van muziekonderwijs of co-creatie bij de voorstellingen.

SSBO Savio

In onderstaande tabel is de 0-meting en de behaalde doelstelling af te lezen aan de hand van de niveau indicatoren. Per indicator volgt een toelichting.

KPI' s 2017								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	B	C	B	C	B	C	B	A

KPI' s 2020 behaalde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
D	C	C	C	C	C	B	A	A

- 1) Visie:** de icc-er heeft in 2019 de cursus Interne Cultuurcoördinator afgerond. Er is een visie, deze is opgesteld met het team en is ook bekend bij het team. De visie is opgenomen in de schoolgids, nog niet in het jaarplan, maar zal er wel in opgenomen worden ook i.v.m. procesgericht werken wat de school belangrijk vindt.
- 2) Doorgaande leerlijn:** de school heeft een cultuurlijn op maat en neemt deel aan het Cultuurpakket Hillegom. De school is vergevorderd met de invoering van een doorgaande lijn voor workshoponderwijs. Het plan is om doelen steeds meer af te stemmen en om het samen te voegen met doelen voor sociaal gedrag. Er is een leerlijn voor muziek opgezet vanuit subsidiegelden, deze moet nog geïmplementeerd worden. Voor beeldende vorming wordt Laat maar zien structureel gebruikt.
- 3) Deskundigheidsbevordering:** de school heeft een training procesgerichte didactiek gevolgd en is gestart met het implementatie traject. Alle leerkrachten geven elke periode 1 keer een procesgerichte les. Dus in een jaar worden er in ieder geval 5 procesgerichte lessen gegeven. Leerkrachten zijn enthousiast.
- 4) Samenwerking culturele omgeving:** de school heeft goede kennis van de culturele aanbieders in hun omgeving. Als speciaal basisonderwijsschool vindt er altijd afstemming plaats met instellingen. Voor de workshops gaat de school bewust op zoek en stelt vragen aan instellingen voor aansluiting en afstemming.
- 5) Kwaliteitservaring:** leerkrachten zijn tevreden en naar schatting gemiddeld bewust bekwaam wordend in het geven van cultuureducatie. Er zijn trainingen en workshops geweest waardoor er steeds meer vertrouwen in eigen handelen is ten aanzien van kunst en cultuuronderwijs.
- 6) Culturele ontwikkeling:** de school heeft de training procesgerichte didactiek gevolgd en is het aan het implementeren. Ook zijn ze bezig om het proces in de workshops te brengen. De eerste lessen hiervoor zijn opgesteld.

- 7) **Structureel muziekonderwijs:** er is een leerlijn voor muziek opgesteld, deze ligt klaar om geïmplementeerd te worden. Daarnaast is er een methode die structureel gebruikt wordt. Muziek staat op het rooster. Tijdens corona zijn er ook online muzieklessen geweest.
- 8) **Deskundigheidsbevordering voor muziek:** deskundigheidsbevordering voor muziek had geen prioriteit, er zijn geen teamtrainingen geweest.
- 9) **Verbinding binnenschoolse en buitenschoolse muziekeducatie:** is er nog niet structureel. Dit zou interessant kunnen zijn voor Verwonder om de Hoek .

KPI' s 2020 beoogde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
D	C	C	C	D	C	C	B	A

KPI' s 2020 behaalde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
D	C	C	C	C	C	B	A	A

Conclusie

De school heeft mooie stappen gezet en de einddoelen goed weten te behalen. Ze zijn bewust bezig om cultuureducatie een plek te geven. Het wordt ook ondersteund en aangemoedigd door de directie. De school is daarnaast ook bezig geweest om ouders en instellingen meer te betrekken. Ouderbetrokkenheid is hoog bij de workshops, instellingen is lastiger. Binnen het onderwijs dat er gegeven wordt, zoeken ze steeds meer naar verbindingen.

Advies CmK3

In de komende periode zou er ingezet kunnen worden op het borgen van de leerlijnen. Ook is het interessant om verder in te zoomen op de overeenkomsten tussen onderzoekend en ontwerpnd leren en het creatief proces. Verder kan er gedacht worden aan een co-teachingtraject voor ondersteuning bij het borgen van procesgerichte didactiek of het implementeren van muziekonderwijs.

De Giraf

In onderstaande tabel is de 0-meting en de behaalde doelstelling af te lezen aan de hand van de niveau indicatoren. Per indicator volgt een toelichting.

KPI' s 2017								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
B	B	B	B	B	B	A	A	A

KPI' s 2020 behaalde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
C	C	B	C	C	C	A	A	A

- 1) Visie:** de school heeft een actueel cultuurplan en een activiteitenplan. De icc-er wil nog beter vastleggen wat de kosten zijn, dus een duidelijke begroting opnemen in het plan.
- 2) Doorgaande leerlijn:** de school heeft een cultuurlijn op maat en neemt deel aan het Cultuurpakket Hillegom. De lessen voor de kunstvakken zijn voor de hele school vastgelegd in een blokkenschema. Het blokkenschema wordt nog niet geïmplementeerd zoals in het cultuurplan opgeschreven. Er ontbreekt draagvlak in het team. Iedereen geeft een uur aan creatieve vakken per week en een uur ateliers. Het blokkenschema wordt wel als doorgaande lijn gebruikt.
- 3) Deskundigheidsbevordering:** door andere prioriteiten op de school heeft er binnen het ontwikkeltraject geen deskundigheidsbevordering op het gebied van cultuureducatie plaats gevonden. Er wordt wel meer gebruik gemaakt van de kwaliteiten van leerkrachten.
- 4) Samenwerking culturele omgeving:** de school heeft een cultuurlijn op maat en neemt deel aan het Cultuurpakket Hillegom. Bij projecten zoekt de school samenwerking met culturele instellingen en formuleert vragen op zoek naar aansluiting in activiteiten.
- 5) Kwaliteitservaring:** de leerkrachten zijn tevreden met hoe cultuureducatie op dit moment gaat. Leerkrachten geven meer feedback over externe activiteiten, zoals de voorstellingen.
- 6) Culturele ontwikkeling:** er is veel ruimte voor projecten en er wordt meer tijd besteed aan de eigen doelen van leerlingen. Kinderen die behoefte hebben op creatief gebied, krijgen hier ruimte voor. De school haalt eruit wat mogelijk is binnen de manier van werken op de Giraf.
- 7) Muziekonderwijs (kpi's 7,8 en 9):** de school is al meer met muziek bezig dan bij de 0-meting. Ze zijn gestart om te werken met de nieuwe methode 1,2,3 Zing. Hierin is nog geen duidelijke doorgaande lijn.

KPI' s 2020 beoogde doelen									KPI' s 2020 behaalde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4	5	6	7	8	9
D	C	C	B	C	C	B	B	A	C	C	B	C	C	C	A	A	A

Conclusie

De icc-er heeft in de afgelopen periode CmK de cursus interne cultuurcoördinator gevolgd en een cultuur- en activiteitenplan geschreven. Ze heeft als onderdeel hiervan het blokkenschema voor de kunstvakken ontwikkeld. Het proces van invoeren van dit schema is gaande, maar door wisseling in directie en collega's ontbreekt draagvlak in het team. Voor beeldende vorming wordt de doorgaande lijn van het blokkenschema wel aangehouden. Ambitie is om het blokkenschema zo in te zetten, dat er meer keuze is voor de individuele leerkracht wanneer aan welke vaardigheden wordt gewerkt. Door de aanschaf en invoering van een nieuwe muziekmethode, wordt er meer aan muziek gedaan. Hierin is nog geen doorgaande lijn, zoals deze wel voor beeldende vorming is gerealiseerd. De school heeft de ambitie om de ateliers te continueren, waarbij alle disciplines aan bod komen. Daarnaast wil de school graag weer theatervoorstellingen voor iedere groep.

Advies CmK3

Voor de komende periode liggen de te nemen stappen allereerst bij de school zelf. Ons advies is om met het team een aantal keuzes te maken, deze vast te leggen in het cultuurplan en het schoolplan:

- keuzes te maken op het gebied van cultuuractiviteiten in ateliers en werken met het blokkenschema,
- afspraken maken m.b.t. het werken met de nieuwe muziekmethode,
- afstemmen wat belangrijk is m.b.t. aanbod van culturele instellingen (bijv. musea en voorstellingen). Visie hierop bepalen.

Op deze manier kunnen alle collega's in de dit proces worden meegenomen en kan er een doorgaande lijn in de school worden gerealiseerd.

In bovenstaand proces kan de adviseur van CEG een coachende rol spelen. Ook is het mogelijk om een teambijeenkomst te begeleiden.

De Fontein

In onderstaande tabel is de 0-meting en de behaalde doelstelling af te lezen aan de hand van de niveau indicatoren. Per indicator volgt een toelichting.

KPI' s 2017								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	A	A	A	B	A	A	A	A

KPI' s 2020 behaalde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
D	A	B	D	B	B	A	B	C

- 1) Visie:** de school heeft een gecertificeerde icc-er, een cultuurplan gebaseerd op een visie en bijbehorend activiteitenplan. Er is budget voor cultuureducatie gereserveerd. De icc-er heeft het plan geschreven, heeft een uitstapje gemaakt naar een andere school en vorig jaar vooral ook ingezet voor Verwonder om de Hoek. Directie en icc-er geven aan het geschreven plan er weer bij te gaan pakken om te kijken welke wensen er zijn en dit ook met het team te bespreken.
- 2) Doorgaande leerlijn:** De school heeft een cultuurlijn op maat, maar in de praktijk is er geen samenhangend structureel programma. Ook de activiteiten op school zijn veelal nog losstaande activiteiten. In Verwonder om de hoek en het Cultuurpakket Hillegom zit wat meer een ervaringslijn. Maar over het algemeen is er nog geen doorgaande leerlijn.
- 3) Deskundigheidsbevordering:** Er is een visie bijeenkomst geweest met het team. Leerkrachten zijn wat meer procesgericht gaan werken en willen dit ook, maar hebben de vaardigheden en kennis nog niet van het creatief proces. Hier zijn nog geen verdere stappen in gezet.
- 4) Samenwerking culturele omgeving:** De icc-er kent de omgeving heel goed en heeft veel activiteiten ontwikkeld voor Om de Hoek. Maar naast om de Hoek gebeurt dit ook binnen andere lessen in de school. De omgeving betrekken bij het onderwijs vindt de school belangrijk.
- 5) Kwaliteitservaring:** leerkrachten weten waar ze wat vandaan kunnen halen, als ze vragen hebben, komen ze bij de icc-er. Gekeken naar vakken als muziek, beeldende vorming en drama zijn leerkrachten gemiddeld bewust onbekwaam. Ze zijn wel enthousiast en willen over het algemeen wel, maar hebben niet altijd de juiste vaardigheden.
- 6) Culturele ontwikkeling:** dat leerkrachten aandacht besteden aan het creatief vermogen is nog erg afhankelijk per leerkracht. Er is wel al meer bewustwording van het belang van het creatief proces.

- 7) **Structureel muziekonderwijs:** Dit was geen ontwikkelpunt van de school, toch zijn er stappen gemaakt. De directeur van de muziekschool heeft een aantal lessen begeleid en dit als voorbeeld les in de klassen gegeven. Er ligt een mooi pakket muzieklessen klaar, die ook goed toegankelijk zijn voor de leerkrachten om te geven. Dit moet wel weer even onder de aandacht gebracht worden van het team, dus er wordt nog niet structureel mee gewerkt.
- 8) **Deskundigheidsbevordering voor muziek:** er zijn een aantal voorbeeldlessen gegeven door de directeur van de muziekschool/ vakdocent als zijnde co-teaching.
- 9) **Verbinding binnenschoolse en buitenschoolse muziekeducatie:** bij Verwonder om de hoek zat een onderdeel muziek. Nu dit komend jaar voortgezet zal gaan worden, zal dit een blijvend onderdeel gaan worden.

KPI' s 2020 beoogde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
D	C	C	B	C	C	A	A	A

KPI' s 2020 behaalde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
D	A	B	D	B	B	A	B	C

Conclusie

Er zijn goede stappen gezet. Er is een plan geschreven, leerkrachten zijn gemotiveerd en meegenomen in het plan. De school is erg enthousiast over Verwonder om de Hoek waarbij er intensief samengewerkt wordt met de omgeving. De volgende stap is dat leerkrachten het ook zelf gaan oppakken en doorvoeren in de klas en hun lessen.

Advies CmK3

De icc-er en directie gaan samen het beleidsplan bekijken en prioriteiten bepalen. Hierin zal het team meegenomen worden. Opties zijn een training procesgerichte didactiek, maar ook het borgen en verder implementeren van muziek. Mocht het team eerst met drama aan de slag willen, dan zijn daar ook mogelijkheden voor. Het is belangrijk om hierin onderbouwde keuzes te maken, passend binnen de mogelijkheden.

De Johanneschool

In onderstaande tabel is de 0-meting en de behaalde doelstelling af te lezen aan de hand van de niveau indicatoren. Per indicator volgt een toelichting.

KPI' s 2017									KPI' s 2020 behaalde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4	5	6	7	8	9
B	C	B	B	B	A	A	A	A	B	B	A	C	B	A	A	A	A

- 1) **Visie:** binnen korte tijd zijn er veel nieuwe directeuren geweest en ook de icc-er is er zelf tussenuit geweest waardoor het cultuurplan is blijven liggen en niet geactualiseerd is. Binnen de schoolvisie zijn ze bezig met 5 pijlers, goed om te kijken hoe cultuuronderwijs hierbij aansluit.
- 2) **Doorgaande leerlijn:** de school heeft een cultuurlijn op maat en neemt deel aan het Cultuurpakket Hillegom. Methodes voor kunst en cultuur worden niet of nauwelijks gebruikt, ze zijn dan ook nog op zoek naar een doorgaande lijn. Er is wel een ervaringslijn. Zo maakt de bovenbouw gebruik van de museumbus. Groep 6 gaat naar van Gogh-, gr. 7 naar het Rijks-, groep 8 naar het Stedelijk Museum. Dit sluit ook aan op de lessen in de groepen.
- 3) **Deskundigheidsbevordering:** voor cultuur is er nog geen deskundigheidsbevordering geweest mede door de wisseling in directie, maar ook in het team zijn er veel wisselingen geweest. De trainingen die plaatsvinden zijn vooral op het schoolsysteem gericht. Er wordt voornamelijk nog productgericht gewerkt.
- 4) **Samenwerking culturele omgeving:** de school neemt vooral nog bestaand aanbod af maar binnen Verwonder om de Hoek wordt wel aansluiting gezocht en vragen gesteld. Op incidentele basis wordt er samengewerkt met culturele instellingen.
- 5) **Kwaliteitservaring:** leerkrachten zijn niet ontevreden, maar veel leerkrachten lopen aan tegen het feit dat ze niet weten hoe ze cultuurlessen moeten aanpakken. Hierdoor wordt het nog wel eens overgeslagen. Er zijn nog grote verschillen tussen leerkrachten onderling.
- 6) **Culturele ontwikkeling:** er wordt voornamelijk nog productgericht gewerkt. Ze zijn wel zoekende om leerlingen een creatieve opdracht aan te bieden, maar dit gaat meer richting de vrije expressie. Dit is nog niet iets waar de school al bij stilstaat en expliciet aan werkt tijdens de creatieve lessen.

- 7) Muziekonderwijs (kpi's 7,8 en 9):** Dit is geen ontwikkelpunt van de school geweest. Er is wel een methode aangeschaft met een muziekkar. Maar dit wordt nog niet structureel ingezet. Ze zijn nu aan het kijken of Team Talento ingezet kan worden voor muziek.

KPI' s 2020 beoogde doelen									KPI' s 2020 behaalde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4	5	6	7	8	9
C	C	C	B	C	B	A	A	A	B	B	A	C	B	A	A	A	A

Doelstelling in 2020

Door de vele wisselingen heeft de school niet de stappen kunnen maken die het voor ogen had. Hierdoor waren er andere prioriteiten waardoor ook een aantal onderdelen lager uitkomen dan waar in de 0-meting op ingeschaald was.

Advies CmK3

Een visiebijeenkomst is een mooie eerste stap om als uitgangspunt te nemen. Met het team in gesprek gaan over cultuureducatie, waarom het belangrijk is, wat de rol van de leerkracht is, hoe je de leerling wilt zien. Als dit duidelijk is, dan kan je vervolgstappen gaan plannen om een doorgaande lijn uit te zetten en bekijken waar jullie als team als eerste mee aan de slag willen gaan. Belangrijk daarbij is de aansluiting bij de schoolvisie. Wat past binnen jullie onderwijs. Duidelijkheid hierin helpt bij het maken van keuzes.

Meer en Dorp

In onderstaande tabel is de 0-meting en de behaalde doelstelling af te lezen aan de hand van de niveau indicatoren. Per indicator volgt een toelichting.

KPI' s 2017									KPI' s 2020 behaalde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	A	B	A	A	A	A	A	A	D	B	A	B	B	A	A	A	A

- 1) **Visie:** de icc-er heeft de icc-cursus succesvol afgerond. Inmiddels is de school gefuseerd en is de school nu een IKC. De visie voor cultuur wordt meegenomen in het schoolplan en de nieuwe ontwikkelingen.
- 2) **Doorgaande leerlijn:** de school heeft een cultuurlijn op maat en neemt deel aan het Cultuurpakket Hillegom. Museumbezoeken worden zoveel mogelijk gekoppeld aan het onderwijs. Ze zijn bezig met een methodiek voor thematisch werken voor de WO vakken en willen kijken of aansluiting met cultuur mogelijk is met deze nieuwe methode. Als fusieschool zijn ze momenteel vooral nog aan het werken aan de basis.
- 3) **Deskundigheidsbevordering:** indien nodig is er tijd en budget voor scholing op het gebied van cultuureducatie. Vanwege de fusie en corona zijn hier nog geen stappen in ondernomen.
- 4) **Samenwerking culturele omgeving:** de school kent de culturele aanbieders in de omgeving en maakt vooral nog gebruik van beschikbaar aanbod dat aansluit op thema's.
- 5) **Kwaliteitservaring:** middels het vaststellen van een visie hebben de leerkrachten meer zicht gekregen op hun eigen kunde en onkunde. Leerkrachten willen graag, zijn enthousiast maar weten nog niet altijd hoe. Naar schatting zijn ze gemiddeld bewust onbekwaam.
- 6) **Culturele ontwikkeling:** er zit verschil tussen de leerkrachten, maar over het algemeen wordt er nog veel productgericht gewerkt.
- 7) **Muziekonderwijs (kpi's 7,8 en 9):** muziek was bij de start van het ontwikkeltraject geen ontwikkelpunt van de school. De school heeft inmiddels wel de methode Eigenwijs digitaal aangeschaft. Dit moet nog geïmplementeerd gaan worden. Een muziekleraar gaat hierbij ondersteunen.

KPI' s 2020 beoogde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
D	C	C	B	C	C	A	A	A

KPI' s 2020 behaalde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
D	B	A	B	B	A	A	A	A

Conclusie

De basisschool Meer en Dorp is voortgekomen uit de fusie tussen de Jozefschool en de Leerwinkel. De fusieschool zit tijdelijk samen in één gebouw in afwachting van het nieuw te bouwen IKC. Vanwege de fusie zijn er nog niet zoveel stappen ondernomen om de ambitie te kunnen verwezenlijken, maar ook door corona is één en ander stil komen te vallen. Wel heeft de icc-er de icc-cursus gedaan en afgerond. Cultuur heeft zeker de aandacht van de school en ze zijn nog bezig om te kijken hoe ze dit een plek willen geven in het onderwijs binnen de nieuwe schoolvisie. Als er straks thematisch gewerkt gaat worden, biedt dit mooie kansen.

Advies CmK3

Een tweede icc-er erbij vragen om de taken te kunnen verdelen. Als deze icc-er het interessant vindt dan de icc-cursus volgen en een verdieping maken op het huidige icc-plan om zo de school ontwikkelingen in te voegen in het beleidsplan.

Vrijeschool Toermalijn

In onderstaande tabel is de 0-meting en de behaalde doelstelling af te lezen aan de hand van de niveau indicatoren. Per indicator volgt een toelichting.

KPI' s 2017								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	B	C	B	C	B	B	D	A

KPI' s 2020 behaalde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	C	C	C	C	C	B	D	A

- 1) **Visie:** Vanwege andere prioriteiten op de school, zijn er in het kader van het ontwikkeltraject op het gebied van visie en beleid nog geen stappen gezet. Er is geen aparte visie voor cultuur maar binnen het vrijeschool onderwijs zit veel cultuur verweven. Er is een nieuwe cultuur coördinator die de cultuurtaken op zich neemt.
- 2) **Doorgaande leerlijn:** De school heeft een cultuurlijn op maat en neemt deel aan het Cultuurpakket Hillegom. Daarnaast heeft de school een duidelijke doorgaande leerlijn voor vormtekenen/handwerken/schilderen en euritmie. De lessen worden opgesteld aan de hand van doelen. Voor euritmie is een vakleerkracht de andere lessen worden door de eigen groepsleerkracht gegeven. Muziekonderwijs wordt gekoppeld aan het periode-onderwijs en de feesten. Aan de thema's en onderwerpen van het periode onderwijs worden ook uitstapjes gekoppeld waardoor veel samenhang ontstaat.
- 3) **Deskundigheidsbevordering:** Leerkrachten geven de kunstvakken voornamelijk zelf en dit wordt structureel gegeven. Er wordt procesgericht gewerkt en regelmatig met leerlingen gereflecteerd. Elk jaar wordt er in het schoolplan een kunstzinnig vak centraal gesteld en worden experts/ specialisten de school in gehaald om leerkrachten deskundiger te maken.
- 4) **Samenwerking culturele omgeving:** De school heeft inmiddels een goed zicht op de culturele aanbieders in de omgeving. Ze heeft meegedaan aan de pilot Verwonder om de hoek en maken gebruik van het Cultuurpakket. De school stelt vragen aan culturele instellingen en zoeken ook instellingen die goed aansluiten bij een onderwerp, thema of project waar de school aan werkt.
- 5) **Kwaliteitservaring:** De leerkrachten op de Toermalijn voelen zich vertrouwd om cultuureducatie te geven. Ze zijn naar schatting gemiddeld bewust bekwaam wordend aangezien het nog verschilt per leerkracht.
- 6) **Culturele ontwikkeling:** Het procesgericht werken zit in het vrijeschool onderwijs. Vooral tijdens het periode onderwijs wordt er procesgericht gewerkt. Tijdens een les vinden er veel reflectiegesprekken met leerlingen plaats over hoe ze de doelen/

technieken hebben toegepast. Bij een aantal kunstvakken wordt er wat meer gestuurd door de leerkracht.

- 7) Structureel muziekonderwijs:** De kinderen krijgen wekelijks muziekonderwijs op school van de eigen leerkracht. Op de school wordt veel gezongen door leerkrachten zelf. Er zijn liederen bij bepaalde jaarfeesten. Het muziekonderwijs is gecentreerd rondom jaarfeesten. De groepen 3 t/m 6 krijgen blokfluitles, daarnaast komt bewegen en ritmes regelmatig aan de orde.
- 8) Deskundigheidsbevordering voor muziek:** De leerkrachten geven allemaal met zelfvertrouwen de muzieklessen. Er is veel expertise bij het team aanwezig.
- 9) Verbinding binnenschoolse en buitenschoolse muzikeducatie:** Hier zijn nog geen stappen in genomen.

KPI' s 2020 beoogde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
D	C	D	C	D	C	D	D	C

KPI' s 2020 behaalde doelen								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	C	C	C	C	C	B	D	A

Conclusie

De Toermalijn is een kleine school. Door andere prioriteiten zijn de beoogde doelen niet behaald en zijn er nog geen grote stappen genomen om een duidelijke visie op cultuureducatie te beschrijven. Wel zit cultuur verweven door het hele onderwijs heen en gebeurt er veel ten aanzien van cultuur op de school. De school is momenteel wel een eerste stap aan het zetten om te bekijken hoe ze zich als vrijeschool willen profileren en hoe dit zichtbaar gemaakt kan worden.

Advies CmK3

De nieuwe icc-er wordt geadviseerd om de ICC-cursus te volgen. Naast de ontmoeting van andere icc-ers uit de regio, het opbouwen van een netwerk en het krijgen van achtergrond informatie, geeft het de icc-er handvatten rondom het opstellen van een visie en het beschrijven van de plek van cultuur binnen het vrijeschool onderwijs. Hierbij wordt de icc-er ondersteund en begeleid door de adviseur.

Algemene informatie Cultuureducatie met Kwaliteit

Cultuureducatie met Kwaliteit (2013-2020)

De Rijksoverheid lanceerde in 2013 het programma 'Cultuureducatie met Kwaliteit' (CMK). Het doel van dit programma is het realiseren van een vaste plek voor goede cultuureducatie binnen het lesprogramma van basisscholen.

In 2017 is het nieuwe programma van 'Cultuureducatie met Kwaliteit' van start gegaan. Het hoofddoel is verdieping en eigenaarschap van cultuureducatie bij alle basisscholen in Holland Rijnland. Dit hoofddoel is vertaald in subdoelstellingen. In 2020 hebben alle scholen:

1. Een visie op cultuureducatie in lijn met de schoolvisie,
2. Een beleidsplan cultuureducatie,
3. Budget voor cultuureducatie opgenomen in de begroting,
4. Een gecertificeerde interne cultuurcoördinator,
5. De activiteiten voor cultuuronderwijs vastgelegd in het schoolplan.

Deze doelstellingen zijn de basis voor het verbeteren en waarborgen van cultuureducatie. Van hieruit werkt Cultuureducatiegroep met de scholen aan het verbeteren van de deskundigheid van leerkrachten en/of het implementeren van een doorgaande leerlijn. Daarbij zal worden samengewerkt met culturele partners.

Ontwikkeltraject

Om bovenstaande doelstellingen te behalen, wordt met elke school een ontwikkeltraject op maat gemaakt voor vier jaar. De school wordt gedurende het ontwikkeltraject begeleid door een adviseur cultuureducatie van Cultuureducatiegroep. De adviseur cultuureducatie, een expert in cultuureducatie, voert met elke school een ontwikkelgesprek om de stand van zaken op het gebied van cultuureducatie in kaart te brengen en wensen van de school te bespreken. Vanuit het ontwikkelgesprek bepalen de adviseur cultuureducatie en de school in samenspraak de invulling van het ontwikkeltraject. Afhankelijk van dit traject kan de adviseur cultuureducatie bijvoorbeeld ondersteuning bieden bij het vastleggen van een visie op cultuureducatie, het schrijven van een cultuurbeleidsplan, het ontwikkelen van een school specifieke leerlijn, het geven van (team)trainingen, et cetera. De adviseur cultuureducatie evalueert jaarlijks het ontwikkeltraject met de directeur en icc'er(s). Op basis van deze jaarlijkse evaluatie worden de doelen bijgesteld en vervolgsafspraken over het ontwikkeltraject gemaakt.

Adviseur cultuureducatie Hillegom

De basisscholen in Hillegom worden begeleid door Mirjam Spoelstra. Zij werkt sinds 1 januari 2017 als adviseur cultuureducatie bij Cultuureducatiegroep. De jaren daarvoor heeft Mirjam als groepsleerkracht en interne cultuurcoördinator het basisonderwijs van binnenuit leren kennen. Mirjam heeft haar master kunsteducatie gehaald aan de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht. Voor haar masterscriptie deed Mirjam een onderzoek naar hoe leerkrachten een kunsteducatieve leeromgeving kunnen bieden

aan hun leerlingen, zodanig dat het zelfvertrouwen kan groeien. Naast haar werk is Mirjam beeldend kunstenaar.

Algemene informatie per niveau indicator

1. Visie

Een schoolgedragen visie vormt een belangrijke basis voor het verbeteren en waarborgen van cultuuronderwijs. De visie geeft inzicht in wat de school belangrijk vindt, waarop de school zich wil ontwikkelen en welke deskundigheid leerkrachten hiervoor nodig hebben. Daarbij neem je het team mee in het ontwikkeltraject, waardoor er draagvlak wordt gecreëerd.

In de teambijeenkomst visie gaan de leerkrachten onder leiding van de adviseur cultuureducatie in gesprek over hun ideeën rondom cultuureducatie. Dit doen zij aan de hand van verschillende stellingen passend binnen verschillende thema's. Zo wordt er gediscussieerd over de huidige situatie, de gewenste situatie, het belang van cultuureducatie, de rol van de leerkracht en het gewenste cultuureducatieve programma.

De adviseur analyseert vervolgens de antwoorden van de leerkrachten en geeft directie en ict'er een terugkoppeling in welke stellingen de meeste leerkrachten het eens waren. Van hieruit wordt er gesproken over mogelijke vervolgstappen, te denken aan het bepalen van beleid, een training in lijn met de gestelde visie of een vervolgsprek met het team om vanuit de uitkomst specifieke keuzes te maken.

Gecertificeerde ict'er

Een gecertificeerde interne cultuurcoördinator is van belang voor de borging van cultuureducatie en houdt toezicht op de uitvoering en het actueel houden van het cultuurplan. Cultuureducatiegroep biedt in samenwerking met Hogeschool Leiden en BplusC de ict-cursus aan. Binnen deze cursus wordt de ict'er geschoold in cultuureducatie en beleidsvorming en schrijven de deelnemers een cultuurbeleidsplan voor hun school. Daarbij worden zij ondersteunt door de adviseur cultuureducatie van hun school.

2. Verankering doorgaande leerlijn

Een leerlijn zorgt ervoor dat activiteiten op elkaar voortborduren. Dat kan horizontaal: met andere vakgebieden en verticaal: door de verschillende leerjaren heen. Een belangrijke succesfactor om meer samenhang te creëren is een breed gedragen visie op cultuureducatie. Van hieruit kan worden bepaald hoe er samenhang kan worden bereikt in het curriculum.

Cultuurlijn op maat

De eerste stap voor veel scholen is het hebben van een cultuurlijn op maat waarbij de culturele activiteiten door externen aansluiten bij de thema's in de klas. Dit maakt dat de lessen een geheel vormen met de lessen in de klas, iets waardoor de opgedane kennis en vaardigheden mogelijk beter beklijven bij de leerlingen.

Procesgerichte didactiek

Veel scholen willen de lessen cultuureducatie laten aansluiten bij wereld oriëntatie en zo een doorgaande leerlijn samenstellen. Het is hierbij echter van belang dat de kwaliteit van zowel cultuureducatie als wereld oriëntatie gewaarborgd blijft. In de praktijk zien wij vaak dat cultuureducatie enkel als verwerkingsactiviteit wordt ingezet bij wereld oriëntatie en daarbij zijn eigen doelstelling mist. Er wordt bijvoorbeeld een kasteel getekend na een les over de Middeleeuwen. Wanneer het tekenen van het kasteel geen doelstelling heeft op het gebied van beeldend onderwijs (teken bijvoorbeeld het kasteel met houtskool en zoveel mogelijk verschillende grijstinten) dan spreken we niet van cultuureducatie maar van een (beeldende) verwerkingsopdracht.

Procesgerichte didactiek biedt leerkrachten een belangrijke basis om vanuit kwalitatieve cultuureducatie de verbinding aan te gaan met andere vakgebieden. Deze didactiek is opgesteld door voormalig Pabo docent Karin Kotte en beschreven in haar 'Denkkader Procesgerichte didactiek'. De adviseurs van Cultuureducatiegroep zijn geschoold om de basistraining procesgerichte didactiek uit te voeren en de implementatie van deze didactiek te kunnen begeleiden. Dit traject leidt uiteindelijk tot een doorgaande leerlijn met kwalitatieve cultuureducatie lessen die aansluiten bij bestaande thema's van de school.

3. Deskundigheidsbevordering

De adviseur cultuureducatie werkt aan de deskundigheid van leerkrachten door passende trainingen te adviseren op basis van de visie, het cultuurbeleidsplan en de focus die de school wil leggen. Dit kan een teamtraining of individuele cursus zijn uit het aanbod van Cultuureducatiegroep of, indien passend binnen het ontwikkeltraject, van andere culturele instellingen. Enkele voorbeelden van trainingen die Cultuureducatiegroep aanbiedt zijn: de icc-cursus, visiebijeenkomst, basistraining procesgerichte didactiek en oriëntatie op cultuureducatie. Voor het gehele overzicht zie: <http://cultuureducatiegroep.nl/scholing/> Ook adviseert Cultuureducatiegroep trainingen van andere instellingen die passen binnen het ontwikkeltraject van de school.

Jaarlijks houdt Cultuureducatiegroep in samenwerking met BplusC het Cultuurbad. Tijdens deze regionale netwerkdag staan verschillende sprekers en workshops op het programma om de deskundigheid van scholen te bevorderen.

Veel scholen willen meer aandacht besteden aan de creativiteitsontwikkeling van de kinderen en willen procesgericht werken. In de praktijk zien we veel scholen die productgerichte werkjes geven aan kinderen waarbij de kinderen de stappen doorlopen

die zijn vastgesteld door de leerkracht. Ook geven veel scholen daarnaast vrije opdrachten, deze brengen de leerlingen niet verder in hun ontwikkeling doordat kaders en instructie ontbreken. De basistraining procesgerichte didactiek geeft leerkrachten handvatten in het bieden van kaders om kinderen enerzijds ruimte te geven maar hen ook uitdagen om zich te ontwikkelen. Een kader waarin kinderen worden gestimuleerd 'out of the box' te denken en waarin zij vaardigheden leren. Een kader waarin cultuureducatie op vanzelfsprekende manier kan worden verbonden met andere vakgebieden.

4. Samenwerking met culturele omgeving

Cultuuronderwijs wordt (grotendeels) door de leerkracht gegeven, maar ook door culturele aanbieders. Door samen te werken, benutten ze elkaars kennis en wordt de cultuureducatie op school verbeterd. Samenwerken impliceert meer dan alleen een aanbod afnemen. Het gaat hierbij om vragen stellen, samen nieuw aanbod ontwikkelen, activiteiten aanpassen aan de behoefte van de school en de leerkrachten zodat het binnen de visie op cultuureducatie en het curriculum van de school past. De adviseur brengt de samenwerking tot stand tussen scholen, vakdocenten en cultuuraanbieders en ondersteunt de school hierbij.

Cultuureducatiegroep streeft er naar om met alle deelnemende scholen een cultuurlijn op maat samen te stellen met cultuurlessen die aansluiten op hun visie en de thema's in de klas. Binnen deze cultuurlijn op maat kunnen zowel museum-, erfgoed- als kunstlessen van verschillende aanbieders worden opgenomen.

5. Kwaliteitservaring

Kwaliteitservaring heeft betrekking op de cultuureducatie die de leerkracht zelf verzorgt, de mate waarin leerkrachten vertrouwen hebben in hun eigen handelen, maar ook in de cultuureducatie aangeboden door anderen.

In de ontwikkelgesprekken werd aan directeuren en icc'ers gevraagd de kwaliteitservaring van leerkrachten in te schatten. Een visiebijeenkomst kan een eerste stap zijn om inzicht te krijgen in de kunde en onkunde van de leerkrachten om van daaruit de kwaliteit van de lessen te verhogen. Daarnaast werken scholen aan de deskundigheid van leerkrachten, bijvoorbeeld middels de training procesgerichte didactiek. Dergelijke trainingen hebben naar verwachting een stijging in de kwaliteitservaring tot gevolg.

6. Culturele ontwikkeling van leerlingen

Cultuureducatie met kwaliteit houdt in dat cultuureducatie vaker gericht is op het proces in plaats van het product. Leerlingen moeten hun culturele competenties

kunnen ontwikkelen. De vraag die hierbij centraal staat, is of leerlingen in staat worden gesteld om aan hun culturele competenties (creëren, onderzoeken en reflecteren) te werken.

Het vastleggen van een visie is een belangrijk startpunt om met elkaar in gesprek te gaan over de waarde en doelstelling van cultuureducatie. Scholen die deelnemen aan de training procesgerichte didactiek leren om de culturele ontwikkeling van kinderen optimaal te stimuleren.

7. Muziekonderwijs

Onder muziekonderwijs vallen de niveau indicatoren 7,8 en 9. In de rapportage worden deze vaak samen genomen omdat de indicatoren veel overlap hebben of omdat een school aan geen van alle indicatoren werkt omdat muziek geen ontwikkelpunt is. In het overzicht van indicatoren per school zijn deze wel uitgesplitst in:

- Indicator 7: Structureel muziekonderwijs, worden er structureel muzieklessen gegeven (evt. door een vakleerkracht) en wordt er gewerkt met een doorgaande leerlijn?
- Indicator 8: Werkt de school aan het bevorderen van de deskundigheid van leerkrachten op het gebied van muziek?
- Indicator 9: Is er een verbinding tussen binnen- en buitenschoolse educatie? Worden leerlingen bijvoorbeeld verwezen naar buitenschoolse muziekeducatie?

Cultuureducatiegroep kan scholen ondersteunen bij het schrijven van een subsidieaanvraag zoals de muziekimpuls en in de rol van mediator ondersteuning bieden in de afstemming en uitvoering van de samenwerkingsprojecten.